

nalnem kongresu miru v Budimpešti (1963), o kongresu indonezijskih žena v Djakarti (1964) ter konferenci o izobraževanju v Nairobiju (1968) i.dr.

Vilfanova se je vedno rada odzvala vabilom in imela veliko predavanj iz različnih področij: po-

topisi o Indiji in Nepal, koeksistenca ter jugoslovanska zunanja politika (kvekerski seminar v Švici 1957), o volitvah v Jugoslaviji (Maribor 1958); med temami je tudi nacionalno in manjšinsko vprašanje (Maribor 1961), socializem, mednarodno delavsko gibanje in druge.

Marjan Rožanc in njegova zapuščina

Boris Rozman

Marjan Rožanc, pisatelj, dramatik, esejist, publicist se je rodil 21. novembra 1930 v Slapah pri Ljubljani. Otroštvo in mladost je preživel v Ljubljani, kjer je živel in ustvarjal vse do osemdesetih let, ko se je začel vse pogosteje umikati na Kras. Po končani nižji gimnaziji in grafični šoli je bil nekaj časa zaposlen v tiskarnah, nato pa je deloval kot svobodni književnik in pozneje kot športni delavec, dokler se ni znova v celoti posvetil kulturi, kar je mogoče videti iz njegovih tehtnih in poglobljenih del v zadnjih letih.

Najprej je objavljial v revijah. Sodeloval je pri Perspektivah, Problemih, bil je vodja eksperimentalnega gledališča Oder 57, ki je leta 1964 uprizorilo njegovo družbenopolitično dramo Topla gre-da. Na tem mestu naj omenim še dve njegovi drami: Jutro polpreteklega včeraj in Stavba. Preizkusil se je v vseh literarnih zvrsteh: črticah, novelah, romanah, dramah, esejih in filmskih scenarijih. Svojo pot je začel z novelami, od zbirke Mrtvi in vsi ostali do Zračne puške in pozneje Vstajenje mesa. Njegovi osrednji romaneskni besedili sta vsekakor Slepo oko gospoda Janka in vojno obdobje oživljajoči roman Ljubezen, ki jima je pozneje ob esejistiki - Demon Iva Daneua, Iz krvi in mesa - in drugi pripovedni prizori pridružil še Metulja, Hudodelce, Nebesa, Sentimentalne čase, Markov evangelij 1/8, Lectio Divina, Indijansko zimo in Umor. Tik pred smrtjo je izšla njegova knjiga esejev Mahinejska kronika, po mnenju kritikov eden najboljših prispevkov sodobne slovenske književnosti.

Prav s svojo esejistiko, s katero bralca nenehno izziva, z njim polemizira in ga sili k oblikovanju lastnega nedogmatskega stališča, je Marjan Rožanc najtrajneje zaznamoval sodobno slovensko dubovnost in intelektualno misel.

Marjan Rožanc je v bistvu že sam uredil svojo zapuščino. Vsak dokument, vsak dopis, pismo,

ki ga je dobil oziroma odposlal, je shranil v fascikel. Ob tem je seveda iz časopisov izrezoval članke, katerih avtor je bil, ki so govorili o njem, ali ki so ga zanimali. Vse to je ravno tako kronološko vključeval v fascikle med dokumentacijo, zato se mi je zdelo najprimerneje, da popišem vsak dokument posebej. Na koncu sem napravil popis, ki obsega 52 tipkanih strani. Za zapuščino, ki je shranjena v devetih arhivskih škatlah, ki obsega časovno obdobje od leta 1928 do 1991, je to res veliko, vendar nujno potrebno, da dobiš pregled nad gradivom.

Pri pisatelju ne gre za literaturno zapuščino. Sicer se v fondu nahaja nekaj tekstov in rokopisov njegovih kratkih del (zgodb, esejev, razmišljanj, tudi pesmi ...) in prevodov, ki verjetno nikoli niso bili objavljeni, vendar v primerjavi z njegovim opusom to ni pomembno. So pa v zapuščini ČASOPISNI IZREZKI o vseh njegovih objavljenih delih in prevodih. Kot je razvidno, je največ pisal za mariborski Večer. Ta mu je objavil vrsto zgodb, ki jih mnogi bralci, ki danes Rožanca poznajo, niso brali. Drugi sklop časopisnih izrezkov predstavljajo njegovi prevodi, eseji, razmišljanja, ravno tako objavljeni v slovenskih osrednjih časopisih Delo, Večer, 7 dni ... Nekaterim je znano, da je Marjan Rožanc začel svojo pot kot športni novinar. Številni časopisni izrezki iz Ljudske Pravice, Večera in Dela to dokazujejo. Največji sklop pa predstavljajo časopisni izrezki, ki govorijo o njem, o njegovem delu in o vsem, kar se je v zvezi z njim dogajalo. Ko se je npr. pojavila afera v zvezi z njegovo dramo Topla greda preko njih izvemo vse: kako je drama nastajala, kakšno je bilo uradno mnenje o njej, kaj so o njej menili posamezniki (pisma bralcev). Na tak način nas seznanijo z vsakim njegovim delom.

Vsi scenariji, ki jih je napisal so seveda sestavni del zapuščine.

Posebno vrednost predstavlja Rožančeva OSEBNA KORESPONDENCA. Preko nje spoznamo tudi osebno mišljenje njegovih prijateljev, znancev in posameznikov, ki na področju slovenske kulture nekaj pomenijo, o njegovem delu, idejah in dejanjih. Velika vrednost je v tem, da je Rožanc vsa pisma pisal v dvojniku. Med korespondenco je tudi veliko razglednic, dopisnic, čestitk in raznih dopisov založb, tiskarn in drugih ustanov, s katerimi je sodeloval. Posebej pa je npr. vodil svoje »dopisovanje« s Skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja (starostna pokojnina, delovna doba ...). Osebno dokumentacijo v zapuščini predstavlja nekaj njegovih knjižic (šolskih - spričevala, bančnih, vojaška), priznanj in 101 fotografija. Fotografije so povezane z Rožancem, njegovo družino in z njegovim delom, zajemajo pa čas od približno leta 1946 do 1989. V zapuščini je tudi 16 ilustracij, delo Marjana Rožanca. Le-te opazimo tudi na nekaterih njegovih neobjavljenih tekstih in glasilu Družina v svobodi, ki ga je urejal leta 1947. Zanimiva je zlasti njegova risba, ki predstavlja zapornika. Poleg njegovih ilustracij je v zapuščini njegov portret, ki ga je narisal Dušan Petrič.

Poseben sklop predstavlja gradivo, ki je nastalo ob njegovi smrti. Poleg obvestila o pogrebu, osmrtnic iz časopisov, fotografij s pogreba, sožalnih brzojavk, telegramov, pisem in žalne knjige naj na tem mestu omenim tudi revije, ki so mu posvetile veliko pozornost. Prva je Časnik za mišljenje, umetnost, kulturna in religiozna vprašanja 2000 (Marjanu Rožancu v spomin) in Nova revija, katere številka 101/102 mu je bila posvečena. Nova revija je v zbirki Interpretacije zelo kompleksno predstavila njegov opus. Žalna seja za Marjanom Rožancem je posneta na kaseto in predstavlja sestavni del zapuščine. Na kaseto je posnet tudi literarni večer, posvečen Marjanu Rožancu. V bistvu je bila ta oddaja izvedena že leta 1972, ob smrti pa so jo 7. 2. 1992 na Radiu Slovenija ponovili.

To ni gradivo, ki ga je »ustvaril« Marjan Rožanc, je pa gradivo, ki se nanaša nanj in, ki govorijo o njem. Zapuščina brez takega gradiva ravno tako ne bi bila kompleksna.

Gradivo Marjana Rožanca je popisano in na osnovi popisa ga bo v kratkem Komite za družbene dejavnosti razglasil za arhivsko gradivo.

Kaj vsebuje zapuščina Vitomila Zupana?

Boris Rozman

Zapuščina Vitomila Zupana, slovenskega pesnika, pisatelja, dramatika in filozofa, je popisana in strokovno obdelana. In prav kmalu bo razglašena za kulturni spomenik, se pravi da bo tudi uradno dobila trajni pomen za znanost in kulturo. Zapuščina zajema čas od leta 1908 do leta 1987 in je shranjena v 19 arhivskih škatlah (1,9 tekočega metra).

Življenje Vitomila Zupana je bilo burno in dinamično. To se da sklepati iz vsakega lista in dokumenta, ki sestavljajo njegovo zapuščino. Bil je delavec na ladji v angleški mornarici, smučarski učitelj, veliko je potoval. Bil je boksar, kurjač na ladjah, pleskar v Franciji, postavljalec strelovodov, itd. Ubil je svojega najboljšega prijatelja - po nesreči, bil aretiran, obtožen poskusa uboja, nemorale, izdajanja državnih skrivnosti in sovražne propagande. Bil je zaprt in to kar nekaj let. Vseskozi pa je pisal pesmi, drame, razno krajšo in daljšo prozo, scenarije in filozofsko, psihološke razprave.

Najmanjši del njegove zapuščine predstavlja OSEBNA DOKUMENTACIJA. To sestavljajo številna potrdila, fotografije, karikature, ki se nanašajo nanj. Med dokumenti se nahaja celo rodovnik psa, ki ga je imel leta 1955. Najstarejši del zapuščine predstavlja korespondenca Zupanovih staršev in sorodnikov (1908-1917), ki je sorazmerno dobro ohranjena. Del gradiva predstavljajo pisma, ki jih je pisal ženi, sinovoma, sodelavcem, prijateljem, direktorjem, del pa korespondenco, ki je bila naslovljena nanj. Med vsemi dokumenti se nahaja celo nekaj korespondence, katere ustvarjalec ni bil Zupan niti ni bila njemu namenjena. V ta sklop je postavljeno vse, kar se nanaša na njegovo smrt leta 1987. Največ je sožalnih brzojavk, ki so jih njegovi sorodniki dobivali od vsepovsod. Na koncu tako imenovane osebne korespondence je nekaj gradiva, ki se nanaša na Zupanovo delovanje pri Društvu slovenskih filmskih delavcev. Gre za nekakšna poročila in zapisnike, ki kažejo, da se